

rakter. Hvert nummer tænkes at skulle rumme afhandlinger om filologiske, arkæologiske og historiske emner. Det foreliggende bringer tillige en række lødige anmeldelser fra alle disse områder.

Som en interessant nyskabelse i tidsskriftverdenen introduceres en »paneldebat« omkring et bestemt emne. Som oplæg bringes et polemisk indlæg fra en kendt forsker, hvorefter redaktionen beder en række forskere kommentere dette. I første omgang er emnet filologisk, spørgsmålet om udtalen af oldnordisk; til de kommende numre annonceres drøftelser af arkæologiske og historiske problemer.

I overensstemmelse med tidsskriftets formål, at blive et forum for internationale videnskabelige meningsudvekslinger, er dets sprog engelsk, hvilket er en utvivlsom fordel, såfremt interessen for nordiske emner yderligere skal stimuleres ude i verden. Samtidig vil Mediaeval Scandinavia derved kunne blive et passende forum til (hvilket også sker i dette nummer) for en international læserkreds at præsentere afhandlinger, der tidligere er publiceret på et nordisk sprog.

Helge Paludan

*Stella Maria Szacherska: Rola klasztorów duńskich w ekspansji Danii na Pomorzu Zachodnim u schyłku XII wieku (De danske klostres rolle i Danmarks ekspansion i Vestpommern sidst i 1100-tallet). (Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1968), fransk resumé, 99 s.*

Doktor Stella Maria Szacherska fra det polske Videnskabsakademis historiske institut har ydet et væsentligt bidrag til belysning af Valdemarstiden med sit arbejde om de danske klostres

døtrestiftelser i Vestpommern, cisterciensernes Dargun (1171) og Kolbacz (1173), begge filialer af Esrum, og det kortlivede præmonstratenserkloster Belbuk (1177), en filial af Trinitatis i Lund. Forfatterinden vil belyse motiverne til grundlæggelsen af disse tre klostre både fra et pommersk og et dansk synspunkt samt bestemme deres politiske opgaver og muligheder.

Bogen er delt i fire afsnit: 1) Begyndelsen til dansk ekspansion på slavisk grund, 2) karakteristik af de danske cisterciensere, 3) oprindelsen til de danske klostre i Vestpommern og deres politiske rolle i ekspansionen samt 4) de danske klostre i Vestpommern under dansk overhøjhed. Hertil kommer to ekskursioner. Ved arbejdet har forfatterinden udnyttet de trykte kilder samt litteraturen, hvor der – så vidt anmelderen kan dømme – er demonstreret udstrakt belæsthed. Szacherska har dog diskret forbigået Ja. P. Zinčuks noget langstrakte og ikke særlig originale artikel om vestslavernes kamp mod de tysk-danske feudalherrer (Učenyje Zapiski Instituta Slavjanovedenija, bd. 18, Moskva 1959, pp. 250–291), ligesom hun ikke omtaler den polske arkæolog og numismatiker R. Kiersnowskis lovlige svagt funderede, men hyppigt gentagne hypotese om dansk indflydelse på Vestpommerns møntvæsen i dette tidsrum (Wstęp do Numizmatiki Polskiej, Warszawa 1964, pp. 65, 70, 72 og 83).

De danske togter til Rügen og Pommern i 1160'erne nævnes som baggrund for de følgende begivenheder, idet dr. Szacherska mener, at et kortvarigt forsøg 1164 med tre danske lensfyrster i nøgleområdet Wolgast viste, at man snarere skulle sikre strategisk vigtige områder ved at give dem til danske klostre. Ved omtalen

af Rügens erobring fremhæves vigtigheden af øens hurtige indordning i den danske kirkelige organisation. I kapitlet om cistercienserne i Danmark ligger Szacherskas selvstændige indsats særlig i undersøgelsen af munke og lægbrødrers nationale oprindelse (omkring halvdelen af de fundne navne er danske), men det understreges naturligvis, at kildematerialet gør det risikabelt at opstille konkrete proportioner.

Abbediet Dargun, grundlagt af stedlige stormænd 1171, ser Szacherska som et maskeret dansk forsøg på at få fodfæste i et gunstigt beliggende terræn, nær en senere omtalt *via regia*. Klosteret blev oprindeligt modtaget køligt af fyrst Kazimierz af Demmin, og først 1174, da Danmarks politiske stilling efter erobringen af Stettin var blevet stærkere, gav han klosteret mere udstrakte privilegier. (Det er dette kloster, der senere flyttes til Hilda/Eldena). Szacherska vil nødig se grundlæggelsen af Kolbacz-klosteret 1173 som et led i vilkårene ved Stettins overgivelse, men ser det snarere som et eksempel på, at Warcislav af Stettin, nu dansk vassal, og Valdemar I begge så deres interesse i denne stiftelse. Forfatterinden tager således afstand fra den tidligere opfattelse, at det var bisp Berno af Schwerin, der tog initiativet til de to klostre, og ser i stedet hans privilegier som et forsøg på tilnærmelse til den danske kirke. Grundlæggelsen af Belbuk placeres i 1177 (efter indiktionen i det i original ikke længere eksisterende fundamentsdokument), og der gives gode grunde for, at dokumentet antedateredes til 1170.

Den danske indflydelse i Vestpommern midt i 1170'erne ses også af usædvanlig mange fyrstelige gavebreve til kirkelige institutioner, der skulle modvirke den danske propaganda om

landets utilstrækkelige kristning, og Szacherska underbygger sit synspunkt ved analyse af arenga i to gavebreve til Kolbacz. Hun antager i øvrigt også, at mundskænken hos fyrst Kazimierz, Monik/Munk, var af dansk oprindelse. I lighed med tyske forskere fremhæves, at der må have fundet en vis dansk kolonisation sted, der for Hilda/Eldenas vedkommende endnu spores så sent som midt i 1200-tallet, og Szacherska nævner også de økonomiske fordele i form af saltrettigheder, som Esrum kan have fået fra de pommerske døtreklostre. Endelig fremsættes en interessant hypotese om Kolbacz-annalernes vandring. Det er næppe munkene fra Belbuk, der har bragt dem til Kolbacz, men snarere Lunde-provsten Asser, som Eskil oprindeligt ville have haft som efterfølger på ærkesædet, der i sin nordtyske landflygtighed har deponeret dem i Kolbacz.

Bogens konklusion giver samtidig Szacherskas vurdering af Valdemarstidens ekspansion, for øvrigt lidet afvigende fra den almindelige opfattelse: Det dårlige forhold mellem de danske planer og militære resultater og de reelle muligheder for varig beherskelse af de erobrede områder, til hvis bevarelse lensret og klostrenes virksomhed var utilstrækkelig, afgjorde, at Vestpommerns forbindelse med Danmark blev løs og kortvarig.

Bogen er forsynet med to ekskursor (pp. 69–90). I den første behandles Knud Lavard som patron for den danske ekspansion på slavisk jord. Kanoniseringen af obotriternes konge legitimerede den danske ekspansion og virkede samtidig som propaganda – således toges Dargun i besiddelse 1172 netop på dagen for helgenens translation, den 25. juni. I den anden ekskurs gengives et upubliceret stykke fra Herberts vidunderbog efter et

håndskrift i München. Her omtales en slavisk religiøs ceremoni, som en af abbed Henrik af Vitskøls munke i sin tid havde oplevet, og den placeres af udgiveren på Rügen. – Resuméet, der hovedsagelig omfatter bogens hovedafsnit (til p. 68), findes pp. 96–99.

Det er rimeligt at nævne, at den lærde forfatterinde allerede et par gange har demonstreret sit kendskab til Valdemarstidens historie. Tidligst (1962) i en artikel om den prøjsiske bisp Christian (Festskrift til professor Tadeusz Manteuffel, pp. 129–141), hvor hun dog vist tillægger den prøjsiske liste i Kong Valdemars Jordebog for stor betydning. Vigtigere er to nye artikler i *Kwartalnik Historyczny*, LXXIV, Warszawa 1967, pp. 923–944 og i *Przegląd Historyczny*, LIX, Warszawa 1968, pp. 1–24, begge med russiske og franske resuméer. I den første artikel – om abbediet Oliva og forsøgene på dansk ekspansion i Prøjsen – stiller Szacherska det spørgsmål, om Kolbacz' datterkloster bidrog til forberedelsen af ekspansionen, og om Valdemar II forsøgte at udnytte den prøjsiske mission, der udgik fra dette sted, til at få et varigt resultat af sine togter. I virkeligheden er artiklens titel noget misvisende, da den hovedsagelig handler om førnævnte bisp Christian, der vistnok begyndte sin karriere i Kolbacz, og i en række år formenes at have samarbejdet med Valdemar II. Szacherska ser hans erhvervelse af borgene Zantyr (nær det senere Marienburg) og det sambiske Preghore som et resultat af Valdemar II's heldige togt 1210. I artiklen om de første danske ærkebispers politiske rolle giver Szacherska en skildring af Assers og Eskils virksomhed (med hovedvægten på den sidste), der viser hendes indgående kendskab til Danmarks historie i denne periode, og hun korrigerer på visse punkter den

hidtidige opfattelse. Vi får således at vide, at Lundekapitlets nye regler ikke som hidtil antaget stammer fra Marbach i Alsace, men er en »tro kopi« af statutterne fra St. Ruf ved Avignon, og Szacherska anser det for sandsynligt, at de kan være indført, medens Eskil var domprovst.

Jørgen Steen Jensen

*Marian Figalski: Rządy Małgorzaty Samborówny w Danii w drugiej połowie XIII w. (Margrethe Samborowias regering i Danmark i anden halvdel af 1200-tallet). (Zapiski Historyczne, XXXIII, hft. 1, pp. 7–32), tysk resumé, Toruń 1968.*

Artiklen om Margrethe Sambor er en del af et historie-speciale skrevet i Toruń under professor Karol Górski, hvis væsentligste resultater i øvrigt er udnyttet i dennes Danmarkshistorie (se Historie, VII, 2, p. 299). Figalski har delt sit arbejde i fem afsnit: Sambor-familien, Danmarks historie efter Valdemar II's død, Margrethes regentskab, fællesregeringen med Erik Glipping, hendes styre i Estland samt håndfæstningen 1282. For en dansk læser er indledningen med skildringen af hendes slægt naturligvis interessant. Faderen, Sambor II (grundlæggeren af Dirschau syd for Danzig), var den næstyoungste af fire brødre, der delte Danzig-Pommern imellem sig; hans hovedproblem var at bevare sit lille fyrstendømme, hvilket skete ved at støtte sig til ydre kræfter, tyskerne. Af døtrene var det ikke blot Margrethe, der var en stærk personlighed, men også Salomea, der blev gift med en fyrste af Kujavien. Som enke var hun fra 1287 regent for sønnerne, og lige til sin død mellem 1312 og 1314 tog hun del i styret.

I konklusionen drages der en ana-